

Kennisdag parkbos

Woensdag 22 oktober 2025, buitenplaats Oostergeest

Geschiedenis, beheer en behoud parkbos -

Mevrouw Leemans, bewoner

Klaas de Boer, Historisch Groenbeheer

Geschiedenis

De buitenplaats Oostergeest is gebouwd in 1651 en sinds 175 jaar is deze in particulier bezit bij de familie Leemans. Lucelle Leemans-van Nispen tot Pannerden en haar man Joan, overleden in 2023, zijn de 6^e generatie. Zij beheren de buitenplaats sinds 2001. De vele monumentale onderdelen waaronder onder andere huis, tuin, park en theekoepel, geven Oostergeest de status 'complex historische buitenplaats'.

Behouden voor de toekomst

Om de buitenplaats tot in de eeuwigheid te bewaren en beschermen, heeft de familie Leemans hun eigendom in 2023 als schenking overgedragen aan vereniging Hendrick de Keijser monumenten. Omdat landgoederen en buitenplaatsen 'hun ziel moeten behouden', blijven de gebouwen particulier bewoond. Mevrouw Leemans zelf is verhuisd naar het kleinere bijhuis.

Het hoofdhuis wordt bewoond door een jong gezin, een neef van de familie. Zijn kinderen maken spelenderwijs kennis met het beheer van een buitenplaats. De hoop is dat er zo een zaadje wordt geplant en het stokje later aan hen kan worden overgedragen. Dit is een bepalende levenskeuze, want goed zorgen voor een landgoed of buitenplaats betekent leven in dienst van de buitenplaats. Bijgebouwen als het Koetshuis en de Oranjerie worden gebruikt voor privé activiteiten zoals lezingen en waar ze voor gebouwd zijn: het opslaan en overwinteren van kuipplanten.

Terugkijken?

Geschiedenis van Zuid-Holland heeft het verhaal van Oostergeest vastgelegd op beeld. Het is mogelijk deze korte film, waar mevrouw Leemans haar verhaal mee startte, [terug te kijken](#).

prieeltje

vooraanzicht hoofdhuis

Rondwandeling - Mevrouw Leemans-van Nispen tot Pannerden,

(samen met haar man voormalig eigenaars van Oostergeest)

Dagelijks onderhoud, beheer en geschiedenis

Na een hartelijke ontvangst in het koetshuis begon het eigenlijke verhaal over het leven in dienst van een buitenplaats. Mevrouw Leemans benadrukt het belang van private bewoning. Zo blijft de bezieling en passie voor de buitenplaats. Zelf hoort zij tot de 6e generatie bewoners. De volgende generatie is een neef met zijn gezin. De jongste bewoners krijgen de liefde spelenderwijs mee. Oostergeest is beperkt toegankelijk voor publiek.

Leven met de weken

Het mooie van leven op de buitenplaats is dat je de natuur bijna met de dag ziet veranderen. Waar de ene week nog prachtige paddenstoelen staan, kan dat twee weken later alweer anders zijn. Bomen die langzaam in blad komen of van kleur veranderen. Iemand die woont op zo'n prachtige plek ziet de verschillen meteen.

Tuinbaas

Alle medewerkers die wekelijks, maandelijks of jaarlijks op de buitenplaats nodig zijn, komen al decennialang op de buitenplaats. Soms zelfs meerdere generaties lang. Zo ook de tuinbaas. Er wordt altijd gezamenlijk met de bewoonster koffiegedronken en geholpen met een klus als dat nodig is. Op deze manier is er veel saamhorigheid en verbondenheid.

De tuinbaas komt twee dagen in de week en doet het wekelijkse onderhoud in de tuin/het parkbos. De grote werkzaamheden, zoals bijvoorbeeld de kap en snoei van bomen wordt uitbesteed aan een gespecialiseerd bedrijf uit de omgeving, dat ook al decennia aan de buitenplaats verbonden is.

Groot onderhoud

De bewoners hebben de afgelopen decennia voor grote vraagstukken gestaan, zoals bijvoorbeeld 'wat gaan we doen met de enorme laanbomen die aan vervanging toe zijn?' Om de laanstructuur te behouden is ervoor gekozen om delen in één keer te doen. Naast de pijn van het zien omzagen van de grote bomen heeft de nieuwe aanplant ook veel moois gebracht. Onder de jonge lindes ging hele mooie geplande onderbegroeiing floreren.

Namen

Op een buitenplaats ontstaat voor ieder stukje een eigen naam. Dat communiceert gemakkelijk en groeit met de tijd. De werf, het Romantische pad, Botenhuis, de Lindenlaan en ga zo maar door.

- Welke bijzondere namen heeft jouw buitenplaats?
- En weet je ze te herleiden?

Historische moestuin

De moestuin is nog steeds aanwezig op de buitenplaats, al is deze een stuk kleiner dan vroeger. In de huidige tijd, met de aanwezige krachten, kan de moestuin niet meer volledig worden beheerd. Eén van de bewoners teelt groenten in de koude bakken. Andere tuinbedden worden gebruikt voor de teelt van bessen, aardbeien en bloemen. Ook is een deel omgevormd tot grasveld, dat de afmetingen heeft van een officieel Engels croquetveld. De familie organiseert hier af en toe familie wedstrijdes.

moestuin – koude bak

WO II

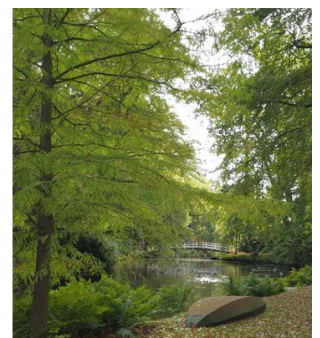
De buitenplaats is tijdens de tweede wereldoorlog geconfisqueerd door Duitse officieren. De toenmalige bewoners, 4^e generatie Leemans, moesten een ander onderkomen in het dorp vinden. Na de oorlog konden zij de bewoning en het beheer van de buitenplaats gelukkig weer op zich nemen. Uit deze tijd is er o.a. meerdere bunkers en een oefenmuur op het terrein achtergebleven. De soldaten schuilden zich hierachter als ze aan het oefenen waren met granaten gooien.

Uitbreiding parkbos

De vorige generatie heeft het bosgedeelte een beetje uitgebreid. Aanvankelijk met een populierenbos dat bescherming moest bieden aan de meer kwetsbare bomen in het parkbos. Vanuit deze kant kwam namelijk vaak een sterke wind vanaf zee. Nu is het bosje tijdens het broedseizoen een mooie schuilgelegenheid voor vogels.

Bruggetje

De voorloper van brug over de 'beek' stamde uit de Art Deco periode; een boog met sierlijke leuningen. Door de vele beheerwerkzaamheden en materieel dat over de brug moest om het onderhoud te verzorgen is deze indertijd vervangen door de huidige brug een Hollandse [kwakel](#).

kwakelbrug op de achtergrond

Er moet dus ook rekening worden gehouden met de bruikbaarheid van elementen om het beheer van het parkbos uit te kunnen voeren.

Materieel en personeel

De huidige bewoners hebben veel geïnvesteerd in materieel om het onderhoud zo efficiënt en gemakkelijk mogelijk te maken en zo te besparen op arbeidskosten. Deze investering was belangrijk om het beheer van de buitenplaats mogelijk te houden.

De bewoonster is voorstander van het inhuren van vakpersoneel. Door vooraf met elkaar een goed instandhoudingsplan en beheerplannen te maken, kunnen goede beheerkeuzes worden gemaakt.

Nooit af

Een buitenplaats is nooit af. Er is elke dag iets te doen om een buitenplaats in stand te houden. Deze buitenplaats gaat al ruim 350 jaar mee en het is de bedoeling dat deze nog eeuwen meekan. Hiervoor worden instandhoudings- en beheerplannen gemaakt. Een instandhoudingsplan is geen doorkijk voor 'maar 10 of 20 jaar', maar voor minimaal 50 jaar. Beheerplannen worden meestal gemaakt voor een periode van 10 jaar. Zo geven de plannen inzicht in het beheer en onderhoud en zo het behoud van de buitenplaats.

uitleg beheer door de bewoonster

Rondwandeling Klaas de Boer – Beheer parkbos

Instandhoudingsplan versus beheerplan

Bomen kennen een lange levensduur. Met soorten die tot honderden jaren oud kunnen worden, zou voor ieder parkbos – vooral op landgoederen en buitenplaatsen te vinden - een instandhoudingsplan moeten worden gemaakt. Een beheerplan wordt gemaakt voor een periode van 5 tot 10 jaar en levert onvoldoende bouwstenen voor de instandhouding van de vaak eeuwenoude tuin- en parkaanleg, een instandhoudingsplan voorziet in een ‘toekomstbestendig beheer’.

In een goed instandhoudingsplan komen samen:

- De cultuurhistorische ontwikkeling
- De waardestelling
- De visie
- Het beheer
- Het werkplan

Beslissing voor de korte-, middellange en lange termijn

Het cultuurhistorisch onderzoek ook wel tuinhistorisch onderzoek, geeft een beschrijving van de ontwikkeling van tuin- en park door de eeuwen heen. Op Oostergeest is er bijvoorbeeld sprake van een formele aanleg welke is opgevolgd door een landschappelijke aanleg. Op basis van cultuurhistorisch onderzoek kunnen belangrijke onderdelen van de tuin- en parkaanleg op waarde worden gewaardeerd. De waardevolle onderdelen worden beschermd en in stand gehouden. In het beheerplan leg je vast hoe je de waardevolle onderdelen gaat behouden en wat er verder wordt behouden/aangepast. Met de visie kun je sturen op de korte en middellange termijn. Daarna kun je in je op basis van je (jaarlijkse) werkplan aan de slag met de uitvoering. Alle te nemen beheerbeslissingen werkzaamheden moeten bijdragen aan het gewenste toekomstbeeld dat in het instandhoudingsplan is vastgelegd.

Functie

Ook de functie van verschillende ensembles in een parkbos op landgoederen en buitenplaatsen zijn bepalend voor aanplant en beheer:

- De gelijksoortige bomen in een laan kunnen bijvoorbeeld op kortere afstand tot elkaar worden geplant. Bijvoorbeeld volgens de oude ‘Rijnlandse roede’. Hierbij is de onderlinge afstand tussen de stammen in de rij 3,76 meter. Belangrijk is wel dat er voldoende licht beschikbaar blijft voor de ontwikkeling van de bomen.
- Gaat het om een laanboom of een boom met een solitaire functie, dan moeten op snoeihoogte en kroonumfang in acht worden genomen om het gewenste beeld te bereiken.

- Bij het aanplanten is de ontwikkelingsgeschiedenis en het in stand houden van de waardevolle onderdelen van de tuin- en parkaanleg leidend. Is de aanleg in formele-, landschappelijke of andere tuinstijl, plant dan zo aan dat de kenmerken van deze stijl ook in de toekomst gehandhaafd blijven: is er een zicht-as, plant dan zo aan dat dit stijlkenmerk ook over 100 jaar nog steeds zichtbaar is.

Externe oorzaken voor aanpassing

Soms zijn het externe oorzaken die tussentijds aanpassen van beheer nodig maken:

- Storm - Na een storm kan het beeld dat je aantreft dramatisch zijn. Aan de andere kant biedt het ook nieuwe kansen om invulling en beheer opnieuw te bekijken en het instandhoudingsplan aan te passen.
- Klimaatverandering - Verdroging vormt een bedreiging voor veel bossen. Met name soorten met een lange levensverwachting, als eik en beuk hebben het moeilijk en kunnen uitvallen. Voor het instandhoudingsplan moet dan ook klimaatslim bosbeheer worden opgenomen. Als parkboom kun je bijvoorbeeld besluiten om de beuk te vervangen door linde.

Invloed inzet vrijwilligers

De laatste 35 jaar wordt er in het beheer en onderhoud van landgoederen, buitenplaatsen en bossen gebruik gemaakt van de inzet van vrijwilligers. In vergelijking tot eind jaren '80 is de kwaliteit van de meeste van deze historische groenaanleggen enorm verbeterd. De extra inzet is dus duidelijk zichtbaar!

Wat zien we terug op het landgoed Oostergeest?

Sinds mevrouw Leemans en haar man 24 jaar geleden het beheer van de buitenplaats hebben overgenomen is er veel gedaan en vooral verbeterd. In een aantal gevallen zijn er keuzes gemaakt, bijvoorbeeld door flink te investeren in machines, die zorgen dat er minder inzet nodig is om toch instandhouding te bewerkstelligen.

Tuinstijl

Op het landgoed lopen twee tuinstijlen door elkaar. Ooit is begonnen met de (Franse)formele stijl. In de tijd dat de Engelse landschapsstijl in de mode was, is een deel van het landgoed hierop ingericht. Een aantal kenmerken van de formele stijl, als bijvoorbeeld zichtlijnen zijn op een aantal plaatsen nog goed terug te zien. Om deze kenmerken ook in de toekomst terug te blijven zien, moeten deze zijn opgenomen in het instandhoudingsplan.

Zichtlijnen huis

Aan de achterzijde van het huis, langs de sloot naast het koetshuis staan twee eiken. Bij aanplant zijn deze te dicht bij elkaar geplaatst. De rechter staat bovendien naast een beuk. Nu al zit de beuk de kroon van de jonge eik in de weg. De jonge boom moet de ruimte krijgen om goed uit te groeien. Daarvoor moet de beuk in de toekomst verdwijnen. Om het zicht te behouden dienen beide bomen flink op te snoeien. Bij jonge bomen het liefst eens per 2-3 jaar snoeien.

Blauwe Tuin en boomsingel

Voorbeeld van een beheerkeuze is de arbeidsintensieve ronde bloementuin. Deze is nu aangeplant met Spaanse hyacint (*Hyacinthoides hispanica*), wat in het voorjaar een prachtig beeld geeft, maar verder alleen maaierwerk en kruidenvrij houden van de (zand)paden vergt.

Het beeld zou nog kunnen worden verbeterd door na de bloei van de boeren krokussen in de voortuin, het maaisel met daarin het zaad van de krokus uit te strooien over de Blauwe Tuin, waarbij het positief is dat het materiaal in de eigen kringloop blijft. Het zaad van de krokus zal ontkiemen en na 3 jaar zal er dan eerst een bloeiend krokusveld zijn, gevolgd door de hyacint.

Door ouderdom en ziekte was de ronde singel van paardenkastanje rond de tuin in verval geraakt. Het herstel van de cirkel is opgepakt door de familie. Bij het beheer van de bestaande en nieuwe aanplant moet voor iedere tussentijdse snoei goed worden gekeken wat het wensbeeld over 100 jaar is.

Lindenlaan

Deze is herkenbaar als zichtlijn uit de formele tuinstijl. Tijdens de transformatie naar Engelse landschapstijl zijn de oude lindes waarschijnlijk deels geveld en is dit deel van de laan beplant, de paden zijn aan beide zijden om de laan heen gelegd. Een aantal jaar geleden is de lindenlaan opnieuw aangeplant en zichtbaar als relict van de eerdere formele stijl.

Beukenlaan

Naast de lindenlaan ligt een slingerpad, afgezoomd met oude beuken. Beuken zijn een verhaal apart: gevoelig voor verbranding van hun bast door blootstelling aan direct zonlicht en kwetsbaar voor verdroging. Beuken zijn bomen die veel ruimte opeisen en de concurrentie aangaan. Door de dichte kronen komt er weinig licht op de grond, waardoor er geen ondergroei is. Voor het mooie staan de bomen, de oude beuken en de jonge lindes uit de laan, nu te dicht op elkaar. Regelmatige, kritische snoei is daarom vereist.

Eikenlaan

Het parkbos wordt afgezoomd met een slingerende eikenlaan waarin ook beuk naast aanplant van jonge eik staat. De beuk zorgt voor veel lichtconcurrentie en licht is, nodig voor de groei van de jonge eikenbomen. Zoals de eiken hier (nu) staan hebben ze geen kans om uit te groeien tot volwaardige laanbomen. Er kan winst worden geboekt door het verwijderen van begroeiing die licht voor de eiken wegneemt. Het advies zou zijn om de bosschages tegenover de eikenlaan (zuidkant) te verwijderen. Dit is een zware ingreep noodzakelijk om de jonge eikenbomen uit te laten groeien

Dode laanbomen

Een dode boom betekent niet dat er direct moet worden gezaagd. Je kunt de takken van de stam snoeien en de stam handhaven. Deze dode stam/boom doet dan nog jaren mee in de het ononderbroken beeld van stammen op een rij, zoals dat hoort bij een laan op een landgoed of buitenplaats of aangelegd bos. De eerste 10 jaar is er in de meeste gevallen geen gevaar op omvallen. Daarbij zijn dode bomen goede voedingsbodems voor insecten, schimmels en hollenbroeders.

De heuvel

Let op een landgoed of buitenplaats ook vooral goed op eventuele kenmerken uit het verleden. Op Oostergeest is een open plek met heuvel aanwezig. Naast de heuvel, een typisch kenmerk van de Engelse Landschapsstijl, zie je als je goed naar de bodem kijkt het profiel van een oude vijver. In de loop van de tijd is deze dichtgeslibd en verland.

Op de open plek staat een prachtige, solitaire tulpenboom (*Liriodendron tulipi fera*, loot ontsproten uit restant stukken na storm in 1973) op leeftijd. In de directe omgeving zijn in vroegere jaren al eens twee bomen bij geplant. Daarnaast staan er nu diverse zaailingen rond de open ruimte. Voor de soort is uitzaai een bijzonderheid. Waar voorheen de aandacht naar de solitaire tulpenboom ging, is deze door de aanwezigheid van meerdere tulpenbomen niet meer het middelpunt van de ruimte. Om dicht bij het oude beeld te blijven is het advies van Klaas om de jongere zaailingen uit te graven en eventueel te doneren aan een andere locatie.

Rond de heuvel staan groepen aanplant met onder andere hulst. Om de openheid van de heuvel te vergroten, is zijn advies om drastisch terug te snoeien. Zo ontstaat er al snel een rand van 3 meter extra, waardoor de heuvel zijn ruimtelijkheid terugkrijgt.

Bosschages

Over het hele landgoed zijn flinke stukken met hulst en rhododendron te vinden. Om het zicht open te houden en doorvallend licht te stimuleren is herhaalde forse snoei aan te bevelen.

Zaailingen

Soorten als esdoorn, hulst en lijsterbes produceren jaarlijks een flinke hoeveelheid zaailingen. Bij het uitvoeren van het beheer moet goed worden gekeken waar uitgroei tot zaailingen mogelijk en gewenst is. Het advies is om het grootste deel van de zaailingen uit te trekken. Zo voorkom je dat het parkbos dichtgroeit en haar transparantie verliest.

Geoogste zaailingen kunnen worden aangeboden bij [Meer Bomen Nu](#). Zo krijgen ze de kans om op een andere plek uit te groeien tot een echte boom.

Meer informatie en tips?

- Kijk op ons [platform ZelfDoen](#)
- ERM – [Onderhoudsrichtlijn hovenierswerk historische tuinen en parken](#)